

บทที่ 1

บทนำ



ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันศิลปะเป็นวิชาที่ส่งเสริมการแสดงผลเฉพาะบุคคลตามความคิดความสามารถ ซึ่งการแสดงออกนั้นจะถ่ายทอดโดยกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น การวาดภาพพระบายสี การปั้น และวิธีการสร้างสรรค์ต่าง ๆ เป็นต้น ช่วยให้เด็กฝึกทักษะความคิดสร้างสรรค์ มีประสบการณ์ตรงต่อการปฏิบัติงาน เด็กที่ปฏิบัติงานทางศิลปะจะพบว่ามีส่วนช่วยให้มีพัฒนาการในด้านสุนทรียภาพ การรับรู้ สติปัญญา อารมณ์ สังคม และความคิดสร้างสรรค์ (จิรศักดิ์ ส่งแสงจร, 2532)

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนศิลปศึกษา ควรได้รับการส่งเสริมให้มีการจัดขึ้นให้แก่เด็กทุกกลุ่มทุกประเภท ไม่ว่าจะเป็นเด็กในโรงเรียน นอกโรงเรียนรวมทั้งเด็กด้อยโอกาสต่าง ๆ (วิชัย วงศ์ใหญ่, 2535) และตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ได้มีข้อความตอนหนึ่งกล่าวถึงการจัดการศึกษาพิเศษไว้ว่า “การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสาร และการเรียนรู้ หรือมีร่างกายพิการหรือทุพพลภาพหรือบุคคลซึ่งไม่สามารถพึ่งตนเองได้หรือไม่มีผู้ดูแลหรือด้อยโอกาสต้องจัดให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิและโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นพิเศษ”

จากอดีตถึงปัจจุบันพบว่า การดำเนินด้านคนพิการมีการพัฒนาไปมากนับตั้งแต่มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 ซึ่งมุ่งเน้นให้คนพิการได้รับสิทธิในการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการทั้ง 4 ด้าน คือ ทางด้านการแพทย์ การศึกษา อาชีพ และสังคม ซึ่งสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ ถือได้ว่าเป็นรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน มีเนื้อหาสาระที่เพิ่มสิทธิ เสรีภาพ และการมีส่วนร่วมของประชาชน เน้นสิทธิและการให้ความช่วยเหลือบุคคลด้อยโอกาส ซึ่งได้มีบทบัญญัติสำหรับคนพิการระบุถึงการขจัดข้อจำกัดต่าง ๆ ที่กีดกันการใช้สิทธิคนพิการที่จะมีส่วนร่วมในกระบวนการทางสังคมทุกด้านรวมทั้งสิทธิของคนพิการที่ควรมีในฐานะที่เป็นพลเมืองของประเทศไทย

ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 – 2549) มีการกำหนดวิสัยทัศน์ที่มุ่งเน้นปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนาที่ยั่งยืน และทิศทางการพัฒนายังคงให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพคนอย่างต่อเนื่องเพื่อเป็นพื้นฐานไปสู่สังคมแห่งการสมานฉันท์และเอื้ออาทรต่อกันซึ่งมีความสอดคล้องกันอย่างยิ่งกับแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2545 - 2549 โดยมุ่งการพัฒนาให้คนพิการมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีส่วนร่วมในสังคมอย่างยุติธรรม เสมอภาค และสร้างสรรค์เป็นพลังแผ่นดินในการพัฒนาสังคมและประเทศ

ความเข้าใจเด็กพิเศษเป็นบันไดเบื้องต้นที่นำไปสู่การยอมรับและการช่วยเหลือแก้ไขอย่างถูกวิธี ความรู้เกี่ยวกับเด็กลักษณะพิเศษจึงมีความสำคัญและจำเป็น โดยเฉพาะผู้ที่ต้องเกี่ยวข้องกับเด็กเหล่านี้ ทั้งฝ่ายพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครู แพทย์ และผู้ที่เกี่ยวข้องดูแลเด็กเหล่านี้ในหน้าที่ต่าง ๆ กัน หากเป็นที่ยอมรับกันว่า การเข้าใจ การดูแล และการจัดการศึกษาเด็กปกติธรรมดาให้พัฒนาไปจนเต็มศักยภาพของเขาเป็นเรื่องยาก การเข้าใจและยอมรับ รวมทั้งการดูแลให้การศึกษาแก่เด็กกลุ่มนี้มีความยากยิ่งกว่า เพราะลักษณะความเป็นพิเศษของเขาในแง่มุมต่าง ๆ ไม่ง่ายต่อความเข้าใจ (ศรีเรือน แก้วกังวาน, 2548)

การศึกษาพิเศษ คือการจัดการศึกษาทั้งด้านการเรียนการสอนและบริการที่จัดให้แก่เด็กพิเศษที่มีความบกพร่องทางด้านต่าง ๆ ได้แก่ เด็กปัญญาอ่อน เด็กพิการทางกายและสุขภาพ ทางตา หามหู เด็กที่มีปัญหาทางอารมณ์ และสังคม และเด็กที่มีปัญหาทางการพูด รวมทั้งสติปัญญาเลิศ ให้ได้รับความรู้เพิ่มในส่วนที่ขาดไป (วาริ กิระจิตร, 2541) ซึ่งปัญญาความรู้เปรียบเสมือนแสงสว่างที่ส่องนำทางในการดำรงชีวิตมนุษย์หากผู้ที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาซึ่งมีระดับสติปัญญาดำกว่าเด็กปกติมาก และสามารถเรียนรู้ได้น้อย พวกเขาจึงจำเป็นต้องได้รับการฝึกอบรม และพัฒนาทักษะต่าง ๆ สำหรับการดำรงชีวิตอยู่ในครอบครัว และสังคมได้ การศึกษาจึงจำเป็นสิ่งสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของพวกเขาอย่างมาก (คารณี ธนภูมิ, 2542)

ปัจจุบันจากการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติเกี่ยวกับคนพิการในประเทศไทย พบว่ามีแนวโน้มเพิ่มขึ้น จากปี พ.ศ. 2517 ประมาณ 2 แสนคนหรือร้อยละ 0.5 เพิ่มขึ้นเป็น 1.1 ล้านคนหรือร้อยละ 1.7 ในปี พ.ศ. 2545 ทั้งนี้บุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาก็มีมากขึ้นด้วย จากการสำรวจคนพิการที่มาจดทะเบียนคนพิการทั่วประเทศในปี พ.ศ. 2537 - 2547 ผู้ที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาหรือการเรียนรู้มีร้อยละ 13.57 (52,713 คน) ซึ่งรองลงมาจากผู้พิการทางกายและผู้พิการทางการได้ยิน ซึ่งหากได้รับการรักษาตั้งแต่อายุน้อยก็จะทำให้เขาสามารถเติบโตขึ้นมาพึ่งตนเองได้ในระดับหนึ่ง แต่หากว่าผู้ปกครองละเลย ก็จะส่งผลต่อพวกเขาเหล่านั้นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการใช้ชีวิตประจำวันและการเข้าสังคม หรือแม้ว่าเขาจะได้รับการศึกษาในระดับประถมศึกษาปีที่ 1-6 มาแล้ว และไม่ได้ศึกษาต่อ ก็อาจจะทำให้เขาขาดการกระตุ้นในการทำงาน ทำกิจกรรมต่าง ๆ เขาเหล่านั้นอาจจะเกิดการลืมน่าจะต้องทำอย่างไรกับเรื่องนั้น ๆ ได้

American Association on Mental Retardation (AAMR, 1992) ได้ให้ความหมายของ ผู้ที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา คือ เด็กที่มีภาวะจำกัดในการปฏิบัติงาน และแสดงลักษณะความสามารถทางสติปัญญาดำกว่าเกณฑ์ปกติ (IQ= 70 - 75หรือต่ำกว่า) ปრაกฏร่วมกับมีความจำกัดทางการปรับตัวอย่างน้อย 2 ทักษะ จาก 10 ทักษะ คือทักษะการสื่อความหมาย การดูแลตนเอง การดำรงชีวิตในบ้าน ทักษะทางสังคม ทักษะการใช้สาธารณสมบัติ การควบคุมตนเอง

สุขอนามัยและความปลอดภัย การเรียนวิชาการเพื่อชีวิตประจำวัน การใช้เวลาว่าง และการทำงาน ทั้งนี้ต้องมีภาวะความบกพร่องทางสติปัญญาเกิดขึ้นก่อนอายุ 18 ปี

ดังนั้นในการสอนจึงต้องอาศัยหลักการสอนที่เป็นเรื่องง่าย ๆ สอนซ้ำ ๆ เป็นประจำตามหลักการสอนแบบ 3Rs คือ

Repetition เป็นการสอนซ้ำและใช้เวลาสอนมากกว่าเด็กปกติ ใช้วิธีสอนหลาย ๆ วิธีในเนื้อหาเดิม

Relaxation เป็นการสอนแบบไม่ตึงเครียด ไม่สอนเนื้อหาวิชาเดียววนเวียนเกิน 15 นาที ควรเปลี่ยนกิจกรรมการสอนวิชาการเป็นการเล่น ร้องเพลง ดนตรี เล่นกีฬาหรือให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติจริง

Routine เป็นการสอนให้เป็นกิจวัตรประจำวัน เป็นกิจกรรมที่จะต้องทำเป็นประจำสม่ำเสมอในแต่ละวัน

เพื่อทบทวนความจำ ให้เขาสามารถที่จะทำได้ด้วยตนเอง เมื่อเด็กโตขึ้นจึงควรมีการกระตุ้นเขาให้มีการรับรู้และแสดงออกให้มากขึ้น (ประภคติ พูลพัฒน์, 2547)

กิจกรรมหนึ่งที่จะช่วยในเรื่องนี้ได้ คือ กิจกรรมศิลปะ ซึ่งจะช่วยให้เขาได้มีการคิด การรับรู้ และการแสดงออกมาเป็นผลงานศิลปะ ไม่ว่าจะเป็นการวาดภาพก็ดี การปั้นก็ดี หรืองานประดิษฐ์ต่าง ๆ ก็จะช่วยพัฒนาในด้านต่าง ๆ ได้ เช่นการฟื้นฟูสภาพจิตใจ อารมณ์ สังคม และร่างกายของเด็กพิเศษ (Francesco, 1950) และกิจกรรมศิลปะศึกษายังมีส่วนช่วยบำบัดความผิดปกติทางจิต ดังที่ ประสาน มาลากุล ณ อุรุทยา , 2523 ได้กล่าวว่า

1.กิจกรรมทางศิลปะศึกษา เป็นทางระบายอารมณ์ที่เคร่งเครียด ผ่อนคลายอารมณ์ โกรธ กลัว และวิตกกังวล การทำกิจกรรมทางศิลปะศึกษาเป็นทางออกที่ดี และยังมีผลทางด้านสุนทรียภาพและการสร้างสรรค์ด้วย

2.กิจกรรมทางศิลปะศึกษา ช่วยขจัดความไม่สมปรารถนา ความไม่มั่นใจ ความขลาดอาย ความพิการ กิจกรรมศิลปะสามารถระบายความทุกข์ได้ เพราะเด็กได้แสดงความรู้สึก สุนกคิของตงนออกมในผลงน

3.กิจกรรมทางศิลปะศึกษา ช่วยทำให้เข้าใจปัญหาและความต้องการของเด็ก ในกรณี que เด็กคือจอนผิดปกติ เกร ก้าวร้าว รังแกเพื่อนอย่างไม่มีเหตุผล ผลงานศิลปะของเด็กจะเป็นการ แสดงออกถึงเรื่องราว และความลึกซึ้งในใจเด็ก

กิจกรรมศิลปะที่เป็นของเด็กปกติ เช่นกิจกรรมเป่าสี เขียนรูป พิมพ์ภาพ การปั้น กิจกรรมเหล่านี้คงเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ในการนำมาใช้กับผู้ที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ซึ่งถ้ากิจกรรมเหล่านั้นได้ผ่านการศึกษาค้นคว้าวิจัยโดยตรงแล้ว แม้จะเป็นกิจกรรมของเด็กปกติสามารถนำมาใช้ได้ มิใช่สิ่งเสียหายอันใด (วิรุณ ตั้งเจริญ, 2536)

กิจกรรมศิลปะมีความสัมพันธ์กับความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กอย่างยิ่ง เพราะระหว่างที่เด็กกระทำกิจกรรมศิลปะ เด็กได้พัฒนาทางกาย โดยการปฏิบัติด้วยมือให้สัมพันธ์กับการมองเห็นซึ่งในการพัฒนากล้ามเนื้อมัดเล็กที่สำคัญ คือ การพัฒนานิ้วมือ ถือเป็นจุดเริ่มต้นสำหรับความสามารถ ยิ่งเด็กได้มีโอกาสใช้มือได้คล่องแคล่วเพียงใด ย่อมจะช่วยส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญาได้ด้วย (มัทนี เกษกมล, ม.ป.ป.: 189 – 190) นอกจากนี้คอฟแมน ซาลมา และคอฟแมน (Kauaman, Zalma and Kaufman, 1978) พบว่าการเพิ่มความสามารถการใช้มือด้วยการฝึกกิจกรรมศิลปะ เช่น วาดภาพ ระบายสี การฉีก การปะ การปั้น จะนำไปสู่ความสามารถในการเขียนได้ดียิ่งขึ้น ทั้งนี้เพราะการเขียนที่ดีจะต้องมีการประสานกันอย่างดีระหว่าง สายตา มือ การควบคุมกล้ามเนื้อ จะมีความสัมพันธ์อย่างมากกับการพูดจาชัดถ้อยชัดคำและความคิดอันฉับไวของเขาอีกด้วย (เกียรติวรรณ อมาตยกุล, 2529)

การจัดกิจกรรมการปั้นสำหรับเด็กนั้น ครูเป็นผู้มีบทบาทอย่างมากเพราะเป็นผู้ใกล้ชิดและเป็นผู้จัดกิจกรรมให้แก่เด็ก ช่วยให้เด็กค้นพบความสามารถของตนเองและเปิดโอกาสให้เด็กแสดงความสามารถออกมา และมีอิทธิพลในการเสริมสร้างบุคลิกภาพและพัฒนาการของเด็ก ซึ่งครูจำเป็นต้องมีความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการทางศิลปะของเด็ก เพื่อจะได้้นำความรู้และเทคนิคใหม่ ๆ มาพัฒนาการจัดกิจกรรมการปั้นให้ดีขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2541)

จรัล คำภารัตน์ (2541) ได้กล่าวถึงกิจกรรมการปั้นว่าเป็นกิจกรรมหนึ่งที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และพัฒนากล้ามเนื้อมือให้ประสานกับสายตาได้อย่างดี การสอนปั้นโดยทั่วไปครูผู้สอนมักจะหวังผลสัมฤทธิ์มาก โดยตั้งความหวังว่าเด็กจะต้องปั้นได้ดี สวยงามเหมือนจริง ความจริงแล้วการปั้นเป็นเพียงกิจกรรมหนึ่งที่ต้องการใช้กระบวนการเพื่อพัฒนาเด็กให้มีความคิดสร้างสรรค์และพัฒนากล้ามเนื้อมือให้ประสานกับสายตาเท่านั้น ครูผู้สอนไม่ควรยึดติดกับผลผลิต (Product) มากกว่ากระบวนการ (Process) เช่น ครูสอนให้เด็กปั้นของเล่น ครูต้องศึกษากระบวนการทำงานตั้งแต่การเริ่มต้นทုบดิน นวดดิน การเริ่มต้นปั้น และผลสุดท้ายคิดว่าผลงานชิ้นนั้นมีความแปลกใหม่หรือไม่ ถ้าเด็กสามารถทำได้โดยไม่ซ้ำกับใครหรือสามารถคิดค้นของเล่นขึ้นมาใหม่ได้ การเรียนการสอนนั้นก็สัมฤทธิ์ผล

ประเสริฐ ศรีรัตน (2529) ได้กล่าวถึง กิจกรรมปั้นว่า การปั้นเป็นวิธีการพื้นฐานในลักษณะเพิ่มเข้า เอาออก ซึ่งผู้ปั้นจะต้องมีการทำการกำหนดรูปแบบสำเร็จอยู่ในความรู้สึกแล้ว จากนั้นก็ค่อย ๆ นำวัสดุมาขึ้นรูปถ่ายทอดออกมาตามแบบสำเร็จที่กำหนดขึ้นในความรู้สึก การขึ้นรูปอาจขึ้นโครงร่างส่วนรวมแล้วค่อย ๆ เก็บแต่งส่วนรายละเอียด หรืออาจขึ้นรูปส่วนรายละเอียดทีละส่วน ๆ แล้วนำมาประกอบเป็นโครงร่างในภายหลัง เช่น เด็กปั้นสัตว์ เด็กอาจขึ้นดินเป็นส่วน

ลำตัวแล้วค่อย ๆ แยกออกมาเป็นส่วนหัว ส่วนขา ส่วนหาง แล้วจึงค่อยเก็บส่วนละเอียดต่อไป แล้วจึงนำมาประกอบกันเป็นรูป

สมศรี สมบูรณ์ (2546) ได้กล่าวเกี่ยวกับกิจกรรมการปั้นว่าเป็นกิจกรรมศิลปะที่ตอบสนองความต้องการของเด็ก ให้เด็กได้แสดงออกถึงความรู้สึก ความคิด จินตนาการ กระบวนการ และส่งเสริมพัฒนาการทั้ง 4 ด้านให้แก่เด็ก ได้แก่ ด้านร่างกาย ด้านอารมณ์จิตใจ ด้านสังคมและด้านสติปัญญา เสริมสร้างลักษณะนิสัยบุคลิกภาพที่เหมาะสม ทำให้เด็กกล้าคิด กล้าทำ กล้าแสดงออก ซึ่งเป็นการปูพื้นฐานให้เด็กรักการทำงาน มีความภาคภูมิใจในงานที่ทำให้มีความรับผิดชอบในการทำงาน มีความเชื่อมั่นในตนเอง สามารถปรับตัวและพฤติกรรมในการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างราบรื่น ก่อให้เกิดความสงบสุข ความเจริญงอกงามต่อบุคคลและสังคมส่วนรวม

อย่างไรก็ตาม การศึกษาจึงเป็นสิ่งสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาอย่างมาก (คารณี ธนะภูมิ, 2542) สำหรับประเทศไทย ด้วยพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินีนาถ ทรงจัดให้มีโรงเรียนสำหรับผู้ที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาขึ้นแห่งแรกในประเทศไทย พระราชทานนามว่า โรงเรียนราชานุกูล เป็นโรงเรียนสาธิตการจัดการศึกษาพิเศษสำหรับผู้ที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาและเป็นหน่วยงานหนึ่งของสถาบันราชานุกูล ที่ให้บริการกับผู้ที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาตั้งแต่การรักษา การให้การศึกษา รวมถึงการค้นคว้าวิจัยต่าง ๆ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาให้ดีขึ้น ในส่วนของการศึกษามีจุดมุ่งหมายสำคัญคือ การจัดการศึกษาให้เด็กได้เรียนรู้และการฝึกปฏิบัติให้ช่วยเหลือตนเองได้ สำหรับหลักสูตรการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 6 เป็นหลักสูตรที่เป็นพื้นฐานในการพัฒนาการเรียนการสอนของวิชาอื่นเนื่องจากเป็นวิชาที่เน้นทางด้านการพัฒนาทักษะการใช้มือ ตา การแสดงออกตามความถนัดและความสามารถของตนเอง (พิมพ์พรรณ เทพสุเมธานนท์, 2539) และทุกระดับชั้นมีการสอนศิลปะการปั้น ที่ช่วยให้เขาได้ฝึกทักษะกล้ามเนื้อมือประสานสัมพันธ์กับสายตา (จรัล คำภารัตน์, 2541)

สำหรับผู้ที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาที่มีอายุ 15 – 25 ปี เป็นวัยที่อยู่นอกเหนือระบบโรงเรียน ทางสถาบันราชานุกูลได้จัดบริการรองรับไว้ที่งานศิลปกรรมบำบัด เพื่อให้ผู้ที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาได้ฝึกการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง ผู้ที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาสามารถเรียนรู้และสามารถพัฒนาได้ ถ้าหากมีการจัดสิ่งแวดล้อม และประสบการณ์ที่เหมาะสม (สุรินทร์ ยอดคำแปง, 2542) การสอนผู้ที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาจำเป็นต้องเน้นและย้ำหลาย ๆ ครั้งและควรให้ความสำคัญกับผู้เรียนเป็นรายบุคคล การสอนจะต้องเป็นขั้นตอนที่ไม่ซับซ้อนและจัดระดับความคิดให้เป็นลำดับขั้นจากง่ายไปหายาก (Philip James, 1983) สอดคล้องกับทฤษฎีการสอนทักษะปฏิบัติของ Ravindra H. Dave (R.H.Dave, 1975) ที่ว่าการเรียนรู้ทักษะปฏิบัตินั้นควร

เริ่มจากระดับที่มีความซับซ้อนน้อยไปจนถึงระดับที่มีความซับซ้อนมาก ดังนั้นการกระทำจึงเริ่มจากการเคลื่อนไหวกล้ามเนื้อใหญ่ไปถึงการเคลื่อนไหวกล้ามเนื้อย่อย ทำให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาทางด้านทักษะปฏิบัติจนสามารถกระทำได้อย่างถูกต้องสมบูรณ์ โดยมีขั้นตอนการสอน 5 ขั้นดังนี้ คือ

1. ขั้นเลียนแบบ (Imitation)
2. ขั้นการลงมือกระทำตามคำสั่ง (Manipulation)
3. ขั้นการกระทำอย่างถูกต้องสมบูรณ์ (Precision)
4. ขั้นการแสดงออก (Articulation)
5. ขั้นการกระทำอย่างเป็นธรรมชาติ (Naturalization)

องค์ประกอบต่าง ๆ ในการจัดกิจกรรมเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้บุคคลากรหรือเจ้าหน้าที่ในการจัดกิจกรรมให้แก่เด็ก ดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ จากความสำคัญของการจัดกิจกรรมรวมไปถึงการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมศิลปะ จึงเป็นสิ่งที่ยืนยันได้ว่า กิจกรรมศิลปะเป็นกิจกรรมที่มีคุณค่า สามารถส่งเสริมพัฒนาการในด้านต่าง ๆ เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนานิสัยและการแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ของเด็ก ช่วยส่งเสริมให้เด็กมีประสบการณ์และจินตนาการ สามารถบำบัด รักษา และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่บกพร่องและเป็นปัญหา ให้เป็นไปตามแนวทางที่สังคมต้องการ

ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาการสอนการปั้น โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นทักษะปฏิบัติของอาร์ เอช เดฟ ที่ส่งเสริมพัฒนาการทางศิลปะของผู้ที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา : กรณีศึกษาสถาบันราชานุกูล เพื่อให้ได้ข้อความรู้ที่สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการสอนศิลปะการปั้นที่เสริมสร้างทักษะปฏิบัติงานสำหรับผู้ที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาผลการสอนการปั้น โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นทักษะปฏิบัติของอาร์ เอช เดฟ ที่ส่งเสริมพัฒนาการทางศิลปะของผู้ที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา: กรณีศึกษาสถาบันราชานุกูล

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาผลการสอนการปั้น โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นทักษะปฏิบัติของอาร์ เอช เดฟ ที่ส่งเสริมพัฒนาการทางศิลปะของผู้ที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา : กรณีศึกษา สถาบันราชานุกูล

2 กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้ที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาระดับปานกลาง จากสถาบันราชานุกูล ทั้งชายและหญิง ที่ไม่มีความพิการซ้ำซ้อนหรืออาการผิดปกติ (ช่วงอายุ 15 – 25 ปี) และได้รับอนุญาตจากผู้ปกครองในการเข้าร่วมกิจกรรม จำนวนทั้งสิ้น 3 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

1 การสอนศิลปะการปั้น คือ การถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับศิลปะผ่านการปั้น ซึ่งในทางปฏิบัติงานกับวัสดุอุปกรณ์อย่างถาวรวิธี โดยมีแบบของการปั้น ดังต่อไปนี้

- 1) การปั้นแบบเส้น
- 2) การปั้นแบบกลม
- 3) การปั้นแบบแผ่น

2 ทฤษฎีของอาร์ เอช เดฟ คือ การเรียนรู้ทักษะปฏิบัติโดยเริ่มจากระดับที่มีความซับซ้อนน้อยไปจนถึงระดับที่มีความซับซ้อนมาก ดังนั้นการกระทำจึงเริ่มจากการเคลื่อนไหวกล้ามเนื้อใหญ่ ไปถึงการเคลื่อนไหวกล้ามเนื้อย่อย ทำให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาทางด้านทักษะปฏิบัติจนสามารถกระทำได้อย่างถูกต้อง สมบูรณ์ และชำนาญ โดยมีขั้นตอนการสอน 5 ขั้นตอนดังนี้ คือ

- 1) ขั้นเลียนแบบ (Imitation)
- 2) ขั้นการลงมือกระทำตามคำสั่ง (Manipulation)
- 3) ขั้นการกระทำอย่างถูกต้องสมบูรณ์ (Precision)
- 4) ขั้นการแสดงออก (Articulation)
- 5) ขั้นการกระทำอย่างเป็นธรรมชาติ (Naturalization)

3 พัฒนาการทางศิลปะ คือ การเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ อย่างมีลำดับขั้นตอนต่อเนื่องที่แสดงให้เห็นถึงความเจริญหรือการพัฒนาในทางที่ดีขึ้น แสดงออกตามความคิด และความรู้สึกของเด็กตามความแตกต่างระหว่างบุคคล ในที่นี้หมายถึง ด้านสติปัญญา อารมณ์ สังคม ร่างกาย การรับรู้ทางการมองเห็น สุนทรียภาพความงาม และความคิดสร้างสรรค์

4 ผู้ที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา คือ ผู้ที่มีระดับสติปัญญาต่ำกว่าปกติ และมีปัญหาทางด้าน การปรับพฤติกรรมการเรียนรู้ และด้านการใช้ทักษะในชีวิตประจำวัน โดยแสดงให้เห็นก่อนอายุ 18 ปี

5 สถาบันราชานุกูล คือ สถานที่ให้บริการกับผู้ที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา โดยมีการให้บริการด้านการบำบัดรักษาผู้ป่วย การฟื้นฟูสมรรถภาพทางการแพทย์ การให้การศึกษา รวมทั้งการค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับผู้ที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา โดยมีเป้าหมายสำคัญเพื่อให้คุณภาพชีวิตของผู้ที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาได้รับการพัฒนาให้ดีขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัย

- 1 ศึกษาเอกสารต่าง ๆ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2 ศึกษาพื้นฐานของผู้เรียน คือ ความพร้อมของผู้ที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาของสถาบันราชานุกูล โดยการพูดคุย สอบถาม และสังเกตพฤติกรรมเกี่ยวกับ พื้นความรู้ ทักษะ และความสามารถในการทำกิจกรรมศิลปะ
- 3 กำหนดกรอบและแนวทางในการสร้างเครื่องมือโดยใช้กรอบแนวคิดในการวิจัยดังนี้ คือ
 - การเรียนการสอนการปั้นสำหรับเด็ก
 - การเรียนการสอนโดยเน้นทักษะปฏิบัติตามทฤษฎีของอาร์ เอช เดฟ
 - ผู้ที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา
 - ผู้ที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในสถาบันราชานุกูล
 - พัฒนาการศิลปะเด็ก ช่วงอายุ 2 – 7 ปี
- 4 สร้างเครื่องมือเพื่อการวิจัย
- 5 ปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือ โดยตามความเห็นชอบของอาจารย์ที่ปรึกษา ครูผู้สอนและผู้เชี่ยวชาญของสถาบันราชานุกูล
- 6 นำไปทดลองใช้
- 7 ทำการสอนกิจกรรมการปั้นตามแผนการสอน โดยผู้วิจัยดำเนินการสอนด้วยตนเอง
- 8 วิเคราะห์ผลการสอนการปั้นโดยการใช้แบบประเมินผลทางการเรียน
- 9 วิเคราะห์และสรุปความคิดเห็นของครูศิลปะตามแบบสำรวจความคิดเห็นและการสัมภาษณ์
- 10 วิเคราะห์ผลการศึกษา สรุปผล และอภิปรายผล
- 11 นำคะแนนที่ได้จากการทำแบบทดสอบมาวิเคราะห์หาค่าทางสถิติ
- 12 นำเสนอผลการวิจัยโดยนำคะแนนที่ได้จากการวิเคราะห์ มานำเสนอในรูปแบบของตาราง ความเรียง และอภิปรายเสนอแนะ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1 ทำให้ทราบถึงผลของการสอนการปั้น โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นทักษะปฏิบัติของอาร์ เอช เดฟ ที่ส่งเสริมพัฒนาการทางศิลปะของผู้ที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา : กรณีศึกษา สถาบันราชานุกูล
- 2 เพื่อเป็นแนวทางและเป็นประโยชน์ต่อครูผู้ดูแลในการสอนศิลปะการปั้นให้กับผู้ที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา
- 3 ข้อมูลดังกล่าวเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจ และเป็นแนวทางในการวิจัยต่อไป